

Innspill til Innovasjons- og samskapingsutvalget

Utvalgets oppgaver er å finne hvordan vi i større grad kan bruke innovasjon, teknologi og nye samarbeidsmodeller for å sikre gode og bærekraftige velferdstjenester i nye samskapingsmodeller.

Hovedinnspill

- Senior Norge mener vi først må få de samskapingsmodellene vi allerede har utviklet til å virke, og ikke fokuser på å finne nye.
- I dagens sviktende kommuneøkonomi, må staten vurdere å ta større ansvar for eldreomsorgen. Alternativet er øremerking av kommunale tildelinger, eller å få på plass en overordnet kontroll og oppfølging av kommunale ytelser. De hjelpetrengende trenger fysisk bistand og hjelp, svært ofte med døgntkontinuerlig oppfølging. Pensjoner og teknologi alene strekker ikke til.
- Mange kommuner følger ikke opp sine plikter til informasjon om lovpålagte ytelser da kunnskap om tjenestene medfører økte kostnader.
- Utvalget bør legge særlig vekt på å utrede omfang og belastninger pårørende utsettes for ved iverksetting av prosjektet "Bo trygt hjemme". Betydningen av forskjellige støtteordninger og avlastningstiltak for pårørende må komme tydelig fram i mandatet. (Her viser vi til [vår resolusjon av 28.05.2025](#), sendt til Arbeids- og inkluderingsministeren og arbeidslivets parter)
- Senior Norge stiller spørsmål om manglende mennesker i våre helse og omsorgstjenester kan avbøtes ved nytt «vernepliktsopplegg»?
- Vi trenger nye statlig program og budsjetter for boligbygging for *trygge* boliger til eldre som skal bo lengre hjemme. Over 75% av eldre overser og unnlater i dag å flytte fra eksisterende bolig til mer aldersvennlig leilighet. Her må tiltak iverksettes slik at terskelen for å flytte, den senkes.
- Begrepet "totalt utenforskap" må beskrives og tiltak iverksettes for enslige, ensomme som må bo hjemme med sine helseplager uten evne, mot eller ønske om å følge opp sine mange forpliktelser som følger av å måtte tilrettelegge sitt daglige liv alene. Analoge tjenester må være tilgjengelige for denne delen av befolkningen.

- Demens og alzheimers sykdom med deres pårørende vil utfordre fremtidens offentlige omsorgstjenester i særlig grad og må tillegges særlig oppmerksomhet og vurdere spesielt.

Manglende analyser av tidligere prosjekter

Senior Norge merker seg at Helse- og Omsorgsdepartementet har oppnevnt enda et utvalg for å finne frem til *nye samskapingsmodeller* for en lang rekke forhold. Hensikten er å finne fram til tiltak for innovasjon, teknologi og nye samarbeidsmodeller. Dette skjer når **Senior Norge mener vi ikke har uttømt våre muligheter** til å få eksisterende modeller til å fungere. Utvalgets brede mandat kan dermed lett føre til unødig ekstraarbeider, forsinkelser og en avsporing med tanke på å ta tak i de problemene vi allerede kjenner og som vi har noe innsikt i.

Senior Norge kan også få inntrykk av at departementet mener at «*ny samskaping*» kan løse deler av kommunenes svake økonomi. Mye kan sikkert forbedres gjennom veiledning, faglig oppfølging og etterutdanning, men målsettingene om en landsdekkende tilfredsstillende eldreomsorg, kan neppe dekkes uten at staten direkte dekker utgifter til et utvalg av tjenesteytelsene i eldreomsorgen. Dette har vært forsøkt før i pilotprosjekt.

Det hele ble imidlertid avvirket uten at det for Senior Norge er kjent at det ble publisert en utfyllende evaluering av forsøket. **Senior Norge mener det vil være mer nyttig** å se på hva som har virket av dette og ikke minst hvorfor det eventuelt ikke har virket. Det oppfordres derfor til å få gitt en fullverdig og god evaluering av prosjektet hvor staten har overtatt driften av blant annet lokale sykehjem.

Pårørende og frivillige en viktig ressurs, men fare for misbruk og slitasje

Kommunens ønske om mer frivillighet som et viktig supplement til de kommunale ytelser gir gode tiltak. Slik frivillighet ble tatt opp ved siste årsmøte i Frivillighet Norge. Det ble uttalt bekymring for at denne typen frivillighet kunne strekke seg for langt. Enkelte kommuner har allerede oppfordret til at frivillig innsats også kan tas i bruk til erstatning for kommunale ytelser. Dette må selvsagt ikke skje.

De fleste pårørende «sitter fast» i sin pårørende rolle. Pårørendes innsats i omsorgstjenestene må øke kraftig som følge av en ventet demografisk utvikling, konseptet om at eldre skal bo lengre hjemme og den reduserte tilgang på sykehjemsplasser.

Senior Norge anbefaler derfor utvalget å se særlig grundig på støtteordninger, avlastningstiltak og lovverket når det gjelder pårørendes bistand og innsats i fremtidens helse og omsorgstjenester på kommunalt nivå. Slike tiltak vil være viktige og forbyggende for å unngå overbelastning av de pårørende og derved slippe en potensiell ny pasientgruppe i kommunene.

Ivareta eldre i utenforskap

Utvalget burde også se på framskrivingen av reelt enslige i landet. Det er flere og flere «en-husholdninger» med mange enslige i livets siste fase. Velferdsteknologi og robotisering kan sikkert avhjelpe mange praktiske forhold i dagliglivet for disse som statistisk sett vil være kvinner. Det er imidlertid lite sannsynlig at teknologi alene kan dekke opp for helseplager, ensomhet og følelse av utenforskap i et samfunn med galopperende digitalisert utvikling og med en stresset yrkesaktiv befolkning.

Senior Norge anslår at i kommende ti-årsperiode vil mer enn en million eldre mennesker bo hjemme alene. De vil ikke bare leve i et digitalisert utenforskap, men i et absolutt utenforskap.

Derfor anbefaler Senior Norge det vi i organisasjonen har søkt om støtte til ved forskjellige anledninger; Analoge tilbud hvor eldre kan ringe, få veiledning, bistand og samtaler med mennesker som både snakker, forstår og kan veilede de eldre i et uoversiktlig - og for dem et ubegripelig samfunn. Til nå har Senior Norge ikke lyktes i å innhente driftsmidler til et slikt tilbud fra aktuelle bidragsytere, men fortsetter å søke.

Vernepliktige også en ressurs

Dessuten bør utvalget se på NOUen om Totalforsvaret som tok opp igjen tanken om tidligere tiders verneplikt hvor de under 45 år ble beordret til forsvar eller de pålegges sivilteneste. I dag foreligger det forskjellige utredninger hvor det pekes på at samfunnet vanskelig kan dekke opp for de personellbehov vi vil få i fremtidens eldreomsorg. Kun 10.000 av våre ungdommer avtjener i dag verneplikt. Resterende ca 40.000 får gå fri. En verneplikt med kortvarig opplæring for avtjening i eldreomsorgen kan være en velkommen avlastning i våre helse og omsorgstjenester i de ti-år som kommer.

Framtidige boligløsninger

Viktig at utvalget ser ekstra på tilbudene om aldersvennlige boliger og boformer. Selv om det er enkelte spede forsøk i Norge på å lage «trygge boformer for eldre» så ligger vi langt etter i forhold til flere andre land. Høyblokksløsninger i tilknytning til kommunikasjonsknutepunkter med utsyn rett ned i tog/t-banetraseer, redusert tilgang på sol nede blant blokkene 4-6 måneder i året og uten parkeringsplasser for egen bil, er neppe forlokkende for eldre.

OBOS i sin utmerkede rapport om hvordan boliger for eldre bør være – fra soveværelset til uteområder – er et utmerket utgangspunkt for fremtidens byggherrer. Boligblokkene må ha en god resepsjon i inngangen hvor folk føler seg inkludert og hvor de får bistand og hjelp ved behov. Grønne områder med lett tilgang til sosiale møteplasser både ute og inne er viktige forutsetninger. Lavblokk bebyggelse i et velorganisert fellesskap og bomiljø vil kunne redusere behov for hjemmehjelp og omsorgstiltak fra kommunens side. Omsorg + boligen på Teisen i Oslo som driftes av Frelsesarmeen, er et godt eksempel på hvordan en enslig eldre kan ha en trygg bolig og hvor en kan bo lenge selv med helsesvikt.

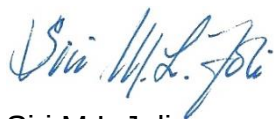
Økende antall eldre = økende antall demente

Innslaget av demente vil også øke kraftig i årene som kommer. Dette er en sykdom som gir utfordringer i form av bibehold av fysisk styrke og utseende, samtidig med kognitiv svikt under stadig utvikling. Pasientgruppen kan gi inntrykk av å være velfungerende, men alene utgjør de en sikkerhetsutfordring både for seg selv og sine medbeboere.

Særlig utfordrende vil denne pasientgruppen være for hjemmetjenesten med sin stadig skiftende bemanning og varierende innsikt i sykdommens karakter. Her ligger det mange utfordringer med et vanskelig arbeidsområde for utvalgets videre arbeid. **Senior Norge** **maner til** ro rundt pasientene og stabilitet, kjente og velrutinerne omsorgspersoner som viktige elementer for å lykkes.

Senior Norge ønsker utvalget lykke til og håper arbeidet utnytter tidligere arbeider og erfaringer i sine søk etter mer effektive samskapningsmodeller. Det er viktig å være realistiske på mulige gevinster og tjenester som fortsatt fordrer menneskelig innsats og dernest en økonomisk innsats.

Med vennlig hilsen

 Senior Norge

Siri M L Joli
Daglig leder

Og

Ressursgruppen for Helse og Omsorg

v/Svein Axel Wannag
Tidligere ass. fylkeslege